

ТОНГЮЛДУЗИ

Ўзбекистон болалари ва ўсмирларининг газетаси

Газета 1929 йил, 1 августдан чиқа бошлаган

№ 12 (65985)
1997 йил, 8 февраль, шанба

Сотувда эркин
нархда

ЎЗАРО ИШОНЧ МУСТАҲКАМ

Ўзбекистон Республикаси Президенти Исом Каримов АҚШ давлат котиби уринбосари Робин Линн Рафэлни қабул қилди. Юртбошимиз Ўзбекистон — Америка муносабатларидаги узаро ишонч мустаҳкамлашиб бораётганини таъкидлади. Учрашувда давлатлараро муносабатлар, савдо-иқтисодий алоқаларни кенгайтириш, Афғонистондаги сиёсий вазият ва бошқа минтақавий масалалар юзасидан фикрлашиб олинди.

ТАНАФФУСДА КҮНГИРОҚ ЧАЛИНМАЙДИ

Бизнинг иқтисодий гимназиямизда туман мактабларидан танлаб олинган 130 нафар ўқувчи фанларни чуқурлаштирилган ҳолда ўрганмоқдалар. Ўқувчиларимиз ўзбек, инглиз, рус тиллари ва математика сабоқларини яхшигина эгаллаб олишди. Бунда ўз касбининг фидойилари бўлган Машрабжон Абдурахмонов, Адҳамжон Қурбонов, Иродахон Мамадалиева, Муаззамхон Мамажонова каби билимдон ўқитувчиларнинг ҳиссаси катта.

Гимназияда танаффус пайтларида кўнгироқ чалинмайди, дилрабо куй янграйди. Чунки куй машғулотдан сўнг ўқувчилар дилига ором бериши тайин.

Аъло ўқитган болалар учун ойига 100 сумлан стипендия тайинладик.

Саноат ХАЙДАРОВА,
Фаргона вилояти, Богдо
туманидаги иқтисод гимназияси
болалар ва ўсмирлар уюшмаси
етакчиси.

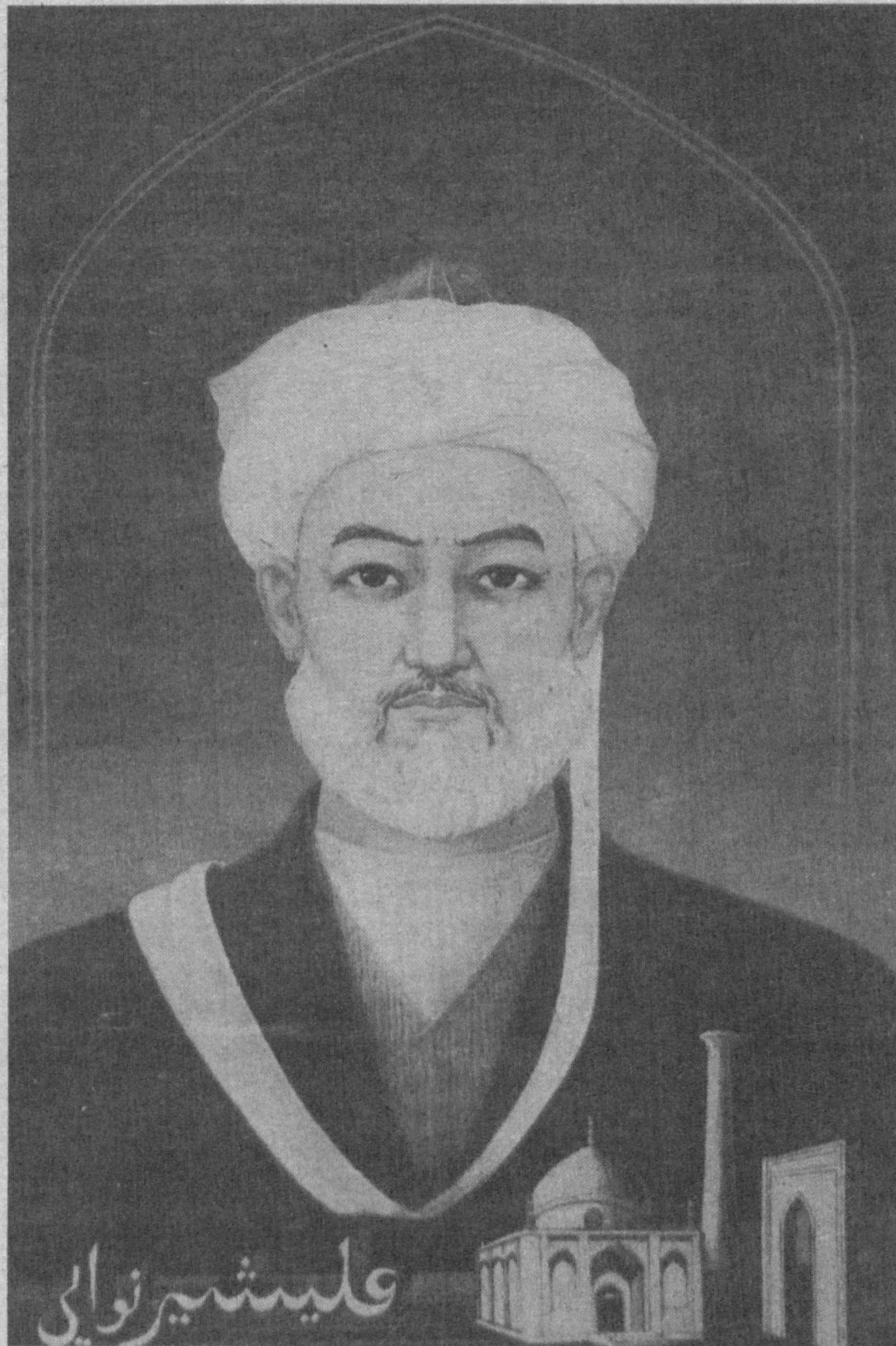
ҚАНДАЙ ЯХШИ, БУТУН АДАБИЁТ ДАРСИ БОР!

Мен адабиёт фанини жуда яхши кураман, Нима учун дейсизми? Чунки она тили ва адабиёт ўқитувчимиз Мукаррам опа Умрзоқова дарс ўтаётганда ҳикоя қилинаётган ҳар бир воқеа беихтиёр кўз олдимдан ўтаверади. Улар бор диққатимизни ўзларига қаратиб олади. Баъзи ўқитувчиларга ўхшаб туншунмаган жойимизни сураганимизда қўполлик бидан жавоб бермайдилар, аксинча, меҳрибонлик билан кўнглимизга кириб борадилар. «Ўз она тилини яхши билмаган ўқувчи келажакнинг буюк ишларини бажаришга қодир эмас. Зеро, тил тавҳари қондадир. Қон эса бизнинг эртанимизни, халқимизнинг хотиржамлигини белгилувчи мезондир», дейдилар, ҳар бир дарсни бошлагандан олдин севимли ўқитувчимиз. Албатта, бошқа тилларни билиш фойдали, аммо аввало, ўз она тилимизни кўнгил билан урганиб, қадим-қадимдан бизгача етиб келган ҳикматлар, ривоятлар, дostonларни ўқиб, келажакка етказиш бизнинг эзгу бурчимидир.

Биз адабиёт дарсида фақат дарсликка киритилган мавзулар билан чекланмаймиз. Балки дарсдан сўнг, опамиз бошчиликларида ҳозирги шеърят, талантили шоир ва ёзувчилар, уларнинг асарлари ҳақида баҳслар, мунозаралар ўтказамиз. Бу мунозаралар бизнинг адабиётга бўлган қизиқишимизни орттиради, маънавиятимизни янада бойитади. Ҳаётга, яшашга зийракроқ ва чуқурроқ қарашга ёрдам беради. Ҳар кун эрталаб мактабга боришга шошиламаман. Йул буйи адабиёт ўқитувчимизнинг меҳрибон нигоҳлари, ниҳоятда қизиқарли ўтадиган машғулотлар завқини туйиб бораман. Қандай яхши, бутун адабиёт дарси бор!..

Зиёда АБДУНАЗАРОВА,
Наманган вилояти, Поп тумани, 57-
мактабнинг 8-синф ўқувчиси.

Эртага Навоий бобомиз туғилган кун

ФАРҲОДЛАРИ КҮПДИР БУ ЭЛНИНГ

Халқимиз улуг Алишер Навоий асарларининг қаҳрамонларини сўяди. Оллоҳ берган фарзандларига Ширин, Лайли, Фарҳод деб исм қўяди. Нурога туманининг кўркам ва баҳаво Тиконли қишлоғида ҳам бир неча Фарҳодлар бор. Улардан бири — Фарҳод Арзиев яқиндагина Ҳиндистон пойтахти Дехли шаҳрида таълим олиб қайтди. Шу кунларда унинг қувончи чексиз — «Ёзувчи» наشريети Фарҳод Арзиевнинг «Елғизлик ранглари» номли илк китобини ўқувчилар ҳукмига ҳавола этди.

Сахроларда денгиз, ишқ товушини, шу товуш рангини излаётган эркин ва саркаш Рухнинг қиёфасини курганмисиз?..

«Елғизлик ранглари»даги шеърларни ўқисангиз сиз Ботиннинг яна кўп сирли азобларини туясиз...

Куйида ёш шоирнинг илк ҳазрат Навоийга бағишланган шеърини ўқийсиз.

Муножот

Афу қилгин ўзинг, мен-да бир айблик,
Ки жоним истади фанодан ҳижрат.
Қодирсан, ҳунаринг гайбу гойиблик,
Ўздан ниҳонимни ўзимга кўрсат.

Англадим айтгани ишқдан далолат,
Севдим то кўнглиму жоним саломат.
Илоҳи, сен агар шуни истадинг,
Не учун бошимда бунча маломат?

Кўз нурум тўкилди, сўзга на ҳожат,
Бундан алам тортмоқ бизга на ҳожат?
Ишониб келганим — сен ахир нурсан,
Сенинг ҳузурингда кўзга на ҳожат?

ҲАЙИТИНГИЗ МУБОРАК

Рамазон ҳайити кунлари арафасида пойтахтимиздаги Охунбобоев номли кузи ожизлар мактаб-интернати жамоаси ва болажонларнинг қувончи чексиз. Бу ерда юртбошимизнинг замонавий ўқув жиҳозлари, кийим-кечак, жисмоний тарбия воситаларидан иборат қимматбаҳо совгаларини топпириш маросими бўлди. Президент девони ва шаҳар ҳокимлиги вакиллари болажонларни байрам билан самимий табрикладилар.

ЛУҒАТ БИЛАН ЎҚИЙМАН

Менинг онам ҳам, дадам ҳам мактабда дарс берадилар. Онажоним адабиёт ўқитувчиси бўлганликлари учун ҳар кечқурун уйимизда шеърят ҳақида баҳслар бўлиб туради. Дадам кайфиятлари яхши бўлган пайтлари дотор чертиб, қушиқ айтадилар. Ҳаммамиз мириқиб эшитамиз. Айниқса уларнинг ижросидаги «Қаро қўзим» қушиғи менга жуда ёқади. Онажоним, Алишер Навоий қаламига мансуб бу газал ҳақида бизга гапириб берганлар. Улуг бобомиз болалиги ҳақидаги суҳбатлар мени ўзига мафтун этади. Сиз ҳам бу тўғрида тарихий китоблардан ўқиган бўлсангиз керак. Навоий бобомиз болаликларида жуда тиришқоқ ва зийрак бўлган эканлар. Улардаги фаҳму фаросатнинг нозиклигидан устозлари ҳаминша ҳайратда қолишаркан. Улардаги энг гузал хислат — ростгуйлик, ҳақиқатпарварлик бўлиб, ёлгон гапирганларни кечирмас эканлар.

Яқинда синфимизда «Менга ёққан шоир» мавзусида иншо ёздик. Мен Алишер Навоий ҳақида ёздим. Буюк шоирнинг ижодини азбаройи яхши курганим учун ҳам ёзган иншоим жуда яхши чиқибди, мактабимиз ўқитувчиларига маъқул келди. Сиз ҳам иншода Алишер Навоий ҳақида нималарни ёзганимга қизиқяпсиз-а. Келинг айтақолай бўлмаса. Мен Навоийнинг она-Ватанга бўлган муҳаббати, эътиқоди, камтарлиги ва ҳеч қачон эскирмайдиган туйғу — эл-юртни севишга қорлагувчи рубоийлари ҳақида ёздим. Бу рубоийни сиз ҳам ёздан биласиз:

Фурбатда ғариб шодмон бўлмас эмиш,
Эл анга шафиқу меҳрибон бўлмас эмиш,
Олтин қафас ичр гар қизил тул бутса,
Булбулга тикондек ошин бўлмас эмиш.

Мен Навоий газалларини луғат билан ўқийман. Ушандаям туншунмасам, онажонимдан ёрдам сурайман. Ўқиганим сари бобокалонимиз асарларига қаттиқроқ боғланиб бораётганман. Бошида зерикарли туюлган мисралар, ҳозир менга жуда сеҳрли, оромбахш туюладики, ўқиб ҳузур қиламан. Мисраларнинг маъносига туншунганим, уларни ўққан сари Навоий бобомизни кўпроқ яхши куриб бораётганман.

СИТОРАБОНУ,
Сурхондарё вилояти,
Сариосиё тумани,
Алишер Навоий номли 1-мактабнинг
6-синф ўқувчиси.

ОЛАМ БАХТИ - СИЗ БИЛАН

Ассалому алайкум, «Тонг юлдузи» мушгарийлари! Ростини айтсам, сизларга ҳавасим келади. Қани энди мен ҳам олтмишда эмас, олти ешда бўлсам-у, қайтадан мактабда ўқиб, лотин алифбосида савод чиқарсам. Чунки бугун дунё билан асосан шу ёзувда алоқа қилинади. Мустақил Ўзбекистонимизнинг янги ча ҳаётини ҳам алифбо-

га ухшатгим келади. Истиқлолимиз буюк келажак оstonасида турибди. У беш ешга тулди. Ҳалемай олтига кириб, юртимиз катта фаровонлик мактабига қадам қўяди. Унга бир мактабдош, ҳамқадам бўлиб, навқирон кучлар сафида ёниб яшасам дейман. Ҳавасимнинг боиси ҳам шунда.

Жажжи қулларингизга буюк келажак тақдири битилган. Сиз аввало аъло ўқишингиз лозим. «Ўз вақтида илм олиш, ўқиб қолиш», деган сўзнинг тагида улкан маъно ётади. Айни пайтда ўқувчилар учун махсус лицейлар, гимназиялар, иқтидорлилар учун ало-

ҳида билим ўчоқлари очилиши барчаси сиз учун катта гамхурлик.

Сизга олам-олам кашфиётлар мунтазир. Сизни дунё сафарлари, улкан юмушлар кутмоқда. Вақтинчалик, утиб кетадиган олди-сотдилар билан асал болаликни, умрингизни

бекорга утказманг. Умр бир марта берилади. Эл-юртга, одамларга фойда келтириш, яхшиликлар қилишга ҳозирданоқ интилинг. Сизга кунт, сабр-тоқат ва саломатлик тилайман. Мустақиллик қалбингизга янги куч, руҳингизга юксак парвозлар бахш этсин.

Гулчехра ЖҰРАЕВА

БОЛАЖОН

Сен туғилдинг, ёришди олам,
Пешонагни мен ўлдим суюб,
Оқ сут билан юзингни ювиб,
Дедим, толе ёр бўлсин болам,
Болажон.

Эркалатиб ардоқ қафтида
Сенга тутдик ҳаёт қаймоғин,
Ҳеч кўрмагил ҳаёт қийноғин,
Дедим, улгай меҳрим қатида,
Болажон.

Бугун сени кутар истиқбол,
Чорраҳадай йўллариң сочиқ,
Мен ортингдан кўлларим очиб
Дейман сенга, яшна, топ
камол

Болажон,
Меҳнат билан пойдевор
кўйиб,

Ўз бахтингни топарсан бир
кун,

Роҳатини топарсан бир кун,
Отанг -онанг заҳматин туюб,
Болажон.

Юртлар ичра юртинг ягона,
Истакларинг келтиргай
бажо,

Сен бўлганда бир кун она,
Дерман яна: кел, болажоним,
Тасаддуқ жоним!

«Олам бахти сиз билан,»-деб болажонлар учун куйинган Гулчехра она!

Сизни таваллуд қилингиз билан самимий қутлаймиз.

Қисмат йўлларида мағрур бир юрак,
Олтмиш камалакнинг сеҳри унда жо.

Шеъринг қувончида, шеъринг гамида —
Сизни паноҳида асрасин Худо!

ФАНИМИЗ ИЛДИЗЛАРИ

Ўзбекистонимиз худудида бундан бир минг эллик йиллар илгари фанлар академияси булган. Бу уша давргача булган Багдод академиясидан кейинги жаҳондаги иккинчи академия эди. Уша даврда бу академияни «Қирқ мулла» илмий қароргоҳи деб атаганлар. Чунки бу қароргоҳдан қирқ нафар олим етишиб, оламга маъшур булганлар. Бу академия қадимги Хоразм пойтахти Гурганж, яъни Кўҳна Урганчда булиб, унга Абу Райҳон Беруний раҳбарлик қилган. Бироқ бу академияни подшоҳ Маҳмуд Газнавий Газна шаҳрига кучириш баҳонасида тарқатиб юборган. Бу илм даргоҳидан Абу Абдулло Хоразмий, Абу Али ибн Сино, Абу Саҳл Масиҳий, Зайниддин Журжоний каби йирик олимлар етишиб чиққанлар.

Гурганж академиясига қадар ҳам жаҳонга маъшур олимларимиз бор эди: Муҳаммад Мусо ал-Хоразмий, Абу Аббос Аҳмад Фароғийлар шулар жумласидан-

дир. Мусо ал-Хоразмий (780—830 йиллар) асарлари уша даврда Европа тилларига таржима этилиб, математикадан қўлланма сифатида ўқитилган. Унинг алжабрга оид асари лотинча «алгебра», янги арифметикага оид асарлари эса «Алгоритм» деб аталган. Узини эса Алхорасимус, кейинчалик Алгоритмус деб ҳам атай бошлаганлар. Абул Аббос ал-Фарғоний эса асли фарғоналик булиб, 870 йилларда вафот этган. Унинг астрономияга оид бир қанча асар-

лари қарийб 5 аср мобайнида Европа мамлакатларида дарслик сифатида ўқитилган. Ал-Фарғонийни лотинчада «Ал-Фраганус» деб аташган. Шунингдек, тарихчи олим Ҳаким Термизий (860 йили вафот этган) Абу Абдулла Жайҳоний (870 йили вафот этган), Абу Зайд Балхий (850—934 йиллар), Абу Бакр Наршахий (899—959 йиллар) ва бошқа алломаларнинг асарларидан биламизки, Ўзбекистонимиз тарихида илм-фан жуда қадимдан тараққий этиб келган.

Олим КҰЧҚОРБЕКОВ

РАҚАМЛАР СИРИ

Бутун дунёнинг яралишию, ривожланиш қонунларини рақамлар ёрдамида тушунтириб берган буюк файласуф-математик Пифагор шогирдлари билан учрашувда «ҳар қандай соннинг узига яраша ажойиблиги бор», деган экан. Шунда «Айтинг-чи, 17 сонинг қандай ажойиблиги бор?» дея сўраган шогирдига у « 17

— ажойиб сон. У иккита квадратларнинг ва иккита туртинчи даражаларнинг йиғиндисидан иборат» деб жавоб қайтарган.

Биз қуйида галати хоссаларга эга булган айрим рақамлар ҳақида фикр юритмоқчимиз. Фикримизча, яқинда қишки таътидан қайтган юқори синф ўқувчилари учун бу фойдадан холи булмайд.

Агар биринчи ҳади ва айирмаси 15873 га тенг булган 9 ҳадли прогрессиянинг ҳар бир ҳадини кетма-кет 7 сонига купайтирсак, қуйидаги сонлар ҳосил булади:

- 15873 x 7 = 111111
- 31746 x 7 = 222222
- 47619 x 7 = 333333
- 63492 x 7 = 444444
- 79365 x 7 = 555555
- 95238 x 7 = 666666
- 111111 x 7 = 777777
- 126984 x 7 = 888888
- 142857 x 7 = 999999

9 сони билан боғлиқ ажойиботлар ҳам мавжуд:

- 9 x 7 = 63
- 99 x 77 = 7623
- 999 x 777 = 776223
- 9999 x 7777 = 77762223 ва ҳоказо.

Бундан ташқари 9 сони билан боғлиқ қуйидаги сонлар пирамидаси ҳам мавжуд:

- 1 x 9 + 2 = 11
- 12 x 9 + 3 = 111
- 123 x 9 + 4 = 1111
- 1234 x 9 + 5 = 11111
- 12345 x 9 + 6 = 111111
- 123456 x 9 + 7 = 1111111
- 1234567 x 9 + 8 = 11111111
- 12345678 x 9 + 9 = 111111111

- ёки
- 9 x 9 + 7 = 88
- 98 x 9 + 6 = 888
- 987 x 9 + 5 = 8888
- 9876 x 9 + 4 = 88888
- 98765 x 9 + 3 = 888888
- 987654 x 9 + 2 = 8888888
- 9876543 x 9 + 1 = 88888888
- 98765432 x 9 + 0 = 888888888

Муаззам ЭСОНОВА

ТОНГ ЮЛДУЗИ

Муассислар:

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ХАЛҚ ТАЪЛИМИ ВАЗИРЛИГИ,
ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ДАВЛАТ МАТБУОТ КҰМИТАСИ

Бош муҳаррир
Умида
АБДУАЗИМОВА

АБДУАЗИМОВА

Тахрир ҳайъати:
Наримон ОРИФЖОНОВ,
Омон МАТЖОН,
Гулнора ЙҰЛДОШЕВА,
Марат ШАФИЕВ,
Феруза ЖАЛИЛОВА.

ИВМ компьютерида терилди ва саҳифаланди. Оффсет усулида босилди. Ҳажми 1 босма табоқ. Вуяортма — Г-086. 9381 нуسخада босилди. Қоғоз бичими — А-3. Босилга топшириш вақти 19.00. Топширилди — 18.30

- Гуйхатдан ўтиш тартиби № 000137
- Манзилимиз: 700083, Тошкент шаҳри, Матбуотчилар кучаси, 32-уй.
- Нашр кўрсаткичи: № 64563
- Телефон: 33-44-25